

O.J.O. Ferreira, *Ilha de Moçambique byna Hollands: Portugese Inbesitname, Nederlandse Veroweringspogings en die Opbloei en Verval van Mosambiek-eiland*

Adamastor, Jeffreysbaai en Gordonsbaai, 2010

131 pp

ISBN 978-0-620-45057-7

R110.00

O.J.O. (Cobus) Ferreira is een van Suid-Afrika se toonaangewende kultuurhistorici; trouens, daar kan beweer word dat hy inderdaad *die* mees hoogaangeskrewe kultuurhistorikus is wat Suid-Afrika die afgelope twee dekades of langer opgelewer het. Sedert sy aftrede by die Universiteit van Pretoria gaan hy voort om navorsing te doen en die een belangwekkende publikasie na die ander die lig te laat sien. Wanneer 'n nuwe boek van hom verskyn, verwag 'n mens dus 'n teks van hoogstaande akademiese gehalte, en dit is beslis nou weer die geval met sy 26ste boekpublikasie, naamlik *Ilha de Moçambique byna Hollands: Portugese Inbesitname, Nederlandse Veroweringspogings en die Opbloei en Verval van Mosambiek-eiland*.

Die boek is betreklik klein: slegs 111 bladsye wat teks en illustrasies bevat (altesaam 96 sketse, ander tekeninge, en ou en nuwe foto's – insluitende 'n hele aantal wat spesiaal vir hierdie boek geneem is). Daar is ook drie toepaslike karate; 'n bylae (wat al Mosambiek-eiland se gesaghebbers van 1506 tot 1898 aandui); 'n bronnelys (pp 117–

123) en 'n handige register (pp 124–131). Die inhoud is keurig versorg en die publikasie is pragtig uitgegee.

Nadat hy oor die jare heen 'n groot verskeidenheid Suid-Afrikaanse kultuurhistoriese temas ontgin het, doen Cobus Ferreira reeds die afgelope ongeveer 20 jaar navorsing oor die verhoudinge tussen suidelike Afrika en Portugal. In *Ilha de Moçambique byna Hollands* verken hy die byna vergete geskiedenis van Mosambiek-eiland.

Hy struktureer sy studie aan die hand van drie hoofstukke, elk met talle onderafdelings. In Hoofstuk I verduidelik hy waarom en op welke wyse die Portugese Mosambiek-eiland beset en gekolonialiseer het. In Hoofstuk II toon hy aan waarom die Nederlanders in Mosambiek-eiland geïnteresseerd geraak het, en hy beskryf hoedat die Nederlanders die eiland by drie geleenthede (1604, 1607 en 1608) sonder sukses geblokkeer en probeer inneem het. Deurlopend plaas hy die gebeure op en in die omgewing van die Ilha de Moçambique in die breër internasionale konteks van die dag. Die wyse waarop Mosambiek-eiland van 'n bedrywige hawe tot 'n Wêrelderfenisterrein ontwikkel het, word in Hoofstuk III aan die orde gestel. Die geskiedenis van die eiland en eilandbewoners (vanaf die sewentiende tot die twintigste eeu) word ontleed, en daar word onder meer gefokus op die rol van slawerny asook die godsdienstige en sosiale lewe van die eilandbewoners. Die eiland se pragtige en interessante geboue word ook te berde gebring, en meesal toegelig met óf kontemporêre óf hedendaagse foto's en/of sketse. Só word dit duidelik waarom die eiland van besondere historiese, kulturele en argitektoniese belang is en dit gevolglik in 1991 deur UNESCO tot 'n Wêrelderfenisterrein verklaar is.

Ilha de Moçambique byna Hollands laat die kollig val op 'n minder bekende faset van die geskiedenis van Mosambiek en Suider-Afrika, 'n studieveld wat Ferreira deeglik nagevors het – daarvan getuig die 388 voetnote. Die verhaal wat hy vertel (en hy vertel dit met kenmerkende entoesiasme), is sowel dramaties as aangrypend, en werp nuwe lig op Portugees-Nederlandse verhoudinge en die verloop van die geskiedenis van suidelike Afrika. Indien die Nederlanders die Fortaleza de São Sebastião op die Ilha de Moçambique aan die begin van die sewentiende eeu verower het, sou hulle waarskynlik nie in 1652 'n halfwegstasie aan die Kaap de Goede Hoop tot stand gebring het nie; en dan sou die geskiedenis van wat vandag Suid-Afrika is, waarskynlik ook heeltemal anders verloop het.

Hopelik sal hierdie puik studie deur 'n wye gehoor gelees word. Enigiemand wat in kultuurgeskiedenis, vlootgeskiedenis, militêre geskiedenis en die veelbewoë koloniale geskiedenis van Afrika belangstel, behoort hierdie deeglik nagevorsde studie te raadpleeg – en dit sluit akademië en studente sowel as belangstellende lede van die publiek in. Ideaal gesproke behoort die teks ook in Engels en Portugees vertaal te word om Cobus Ferreira se navorsingsbevindinge nog wyer bekend te stel.

André Wessels
Universiteit van die Vrystaat
Bloemfontein